

והביאור בזה, כי מן התורה צריך שהמקוה תיעשה מתחילה ממים מכונסים בלא שאיבה, כי המקוה הוקש למעין, אבל אם נפלו אחר כך מים שאובים לתוך המקוה, בטלים ברוב, או שראשון ראשון בטל, ואינו פוסל אלא רק מדרבנן⁽¹⁰⁾.

ולעיל גבי צינור שחקקו, מדובר שהיה כבר מקוה ורק הוסיפו לו מים מהצינור, אם כן הפסול של המים השאובים שם הוא רק מדרבנן.

ועוד, אפילו אם נאמר שחכמים החמירו במים שאובים כאיסור מן התורה, הרי גם גבי מדף של נחתומים מדובר במדף שכאשר אינו מחובר לכותל מקבל טומאה מן התורה,

תלמוד לומר [ויקרא יא ל]: "מעין" — מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים. לכן במקוה מודה רבי אליעזר שהצינור החקוק פוסל את המקוה, כי בכך שחיברו לקרקע לא בטל ממנו שם כלי שהיה עליו קודם לכן.

ומקשינן: מכלל תירוץ הגמרא יש ללמוד דשאובה דאורייתא — שדין זה שמים שאובים פוסלים במקוה הוא דין דאורייתא. והא קיימא לן שפסול מים שאובים במקוה הוא רק דין דרבנן! כמבואר במסכת יבמות שאם היה מקוה מ' סאה⁽⁸⁾, ונתן סאה שאובים ונטל סאה, כשר לדעת רבי יוחנן עד שיעשה כן לרוב המים שבמקוה⁽⁹⁾.

ב-10

מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינן שאובין ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר, ואף על פי שרבים עליו מים שאובין.

והקשה הרא"ש בהלכות מקוואות [סי' א], כי לפי הרמב"ם, מדוע יפסל בנתן סאה שאובין ונטל סאה מהמקוה אם עשה כן לרוב המים שבמקוה.

וביאר הרמב"ן, והובא בכסף משנה על הרמב"ם שם, וכן כתב הרשב"א, שבנותן סאה ונטל סאה, כיון שנטל ממנו, פוסלים את המקוה משום מראית העין, כי נראה כנוטל מן הכשרים ונותן שאובין, ומיהו כל זה דווקא בנטל רובו, אבל אם לא נטל רובו כשר ולא חוששים למראית העין.

10. כך פירש הרשב"ם, אבל דעת התוס' והר"ש [מקוואות פ"ב מ"ג], כי רק אם כולו שאוב פסול מן התורה, אבל אם רובו מים כשרים ומיעוטו שאובין, כשר מן התורה, ורק מדרבנן פסול, כיון שמדאורייתא ברובא בטל.

וביאר הברכת שמואל [יבמות סי' כ"א] את

תשמישיו, מקבל טומאה מדאורייתא, ואם משמש רק את האדם או רק את תשמישיו, מקבל טומאה מדרבנן, וכשאינו משמש לא את האדם ולא את תשמישיו, אינו מקבל טומאה.

ושיטת התוס' [במנחות צו ב, ובסוכה ה א] שאם משמש את האדם ואת תשמישיו, אפילו אם אינו רחב מקבל טומאה מדאורייתא, וכשהוא רחב אף אם אינו משמש לאדם, מקבל טומאה מדרבנן, וכשאינו רחב וגם אינו משמש לאדם, אינו מקבל טומאה כלל.

8. כך פירש הרשב"ם, כי מדובר במקוה שלם שהיה בו מ' סאה, ונפסל מדרבנן ברבו עליו השאובין. והקשו הרמב"ן והרשב"א, כי מקוה שלם שיש בו מ' סאה אינו נפסל בשאובין, כמבואר במשנה במקוואות [פ"ו מ"ח].

לכן כתבו הרמב"ן הריטב"א והר"ן, כי מדובר במקוה חסר שאין בו מ' סאה, שנפסל בג' לוגין שאובין.

9. הרמב"ם בהלכות מקוואות [פ"ד ה"ו] כתב:

לקרקע, לא בטל ממנו שם כלי בחיבורו.

ומבארין: לעולם הברייתא של צינור שחקקו, דעת רבנן מדף של נחתומים היא, ואין להקשות ממה שחכמים החשיבו את המדף כלי, אף אם חיברו ורק אחר כך עשאו כלי, ואילו בצינור לא פסלו אותו לשאיבת מים אם קבעו ואחר כך חקקו, כי ושאני שאיבה דרבנן, לכן גבי צינור הקילו רבנן ואמרו שאינו פוסל אם חקקו לאחר שקבעו, מה שאין כן גבי מדף של נחתומין שמדובר במדף ממתכת שטומאתו מדאורייתא, הרי הוא טמא אפילו אם תיקנו למדף אחרי שקבעו בכותל, כי חכמים סוברים שכל

שהרי האמר רבי יוסי בן רבי הנינא: כי בדף של מתכת נאמר מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, כיון שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה⁽¹¹⁾, ומדף של מתכת אף שאין לו בית קיבול טומאתו מן התורה⁽¹²⁾.

אם כן הברייתא של צינור שחקקו אינו כדעת רבי אליעזר, שהרי רבי אליעזר גבי מדף לא חילק כלל בין אם עשאו כלי ואחר כך חיברו לקרקע לבין אם חיברו ואחר כך עשאו כלי, בין כך ובין כך סובר שבטל ממנו שם כלי בחיבורו לקרקע ואינן מקבל טומאה. ואילו גבי צינור שחקקו מבואר, שאם היה עליו שם כלי קודם חיבורו

דיני שאיבה במקוה הם כולם מדברי סופרים, כדי שלא יבואו לטבול בתוך כלים.

ודעת הראב"ד, כי רק מים שנשאבו בכלים ממש פוסלים את המקוה מן התורה, אבל מים שהגיעו למקוה שלא בדרך שפיכה בכלי, אלא דרך צינורות בידי שמים, כשרים לטבילה מן התורה.

ודעת הר"ש משאנץ, כי יש חילוק בין מים שנשאבו בכלים המקבלים טומאה, לבין כלים שאינם מקבלים טומאה.

11. המהרש"א במהדורא בתרא הקשה לפי מה שכתב תוס' לעיל, שפשוטי כלי עץ כשראויים למדרס מקבלים טומאה מדאורייתא, מדוע לא העמיד רבי יוסי בפשוטי כלי עץ הראויים למדרס, ולא היה צריך לדחוק ולהעמיד בדף של מתכת..

12. כיון שרק עץ הוקש לשק המיטלטל מלא וריקן, אבל מתכת נאמר בפרשת מדין [במדבר לא כב] "אך את הזהב וגו'" ולא הוקש לשק להצריכו בית קיבול. רשב"ם.

דעתם, שהפסול של מים שאובין, אינו פסול שלא חל עליהם שם מים, ונחשב כאילו חסרו המים או כמו מי פירות שלא חל עליהם שם מקוה, אלא פסולם, שעל ידי השאובין נעשה שם פסול בעשית המקוה שלא נעשה בידי שמים, ולכן מועיל בזה דין רוב כשרים ומיעוט פסולים, כי דין רובו ככולו מועיל לצרף את מיעוט המים הפסולים לרוב המים הכשרים להחשיבם כאילו נעשו כולם בידי שמים.

ומדברי הברכת שמואל מבואר, שאם יש ל"ט סאין מים כשרים, ונתנו לתוכו סאה מי פירות, אינו מועיל להשלים את המקוה מדאורייתא מדין בטול ברוב. ועיין אור שמח [מקוואות פ"ז ה"ה ד"ה לכן] שביאר כי מי פירות משלימים מדאורייתא שיעור מקוה.

הרמב"ם והר"י מיגש והר"י בתוס' ומקצת הגאונים חולקים וסוברים כי מן התורה כל מקום בקרקע שמקובצים בו מים בשיעור מקוה, אפילו אם הביא את המים לשם בדליים, נחשב מקוה, ואף שיש דרשות בתורת כהנים שדורשים מן הכתובים כי מי המקוה צריכים להיות קוויים מעצמם, דרשות אלו הם אסמכתא בעלמא. וכל

המזכיר לקרקע לא בטל לקרקע, ולא בטל ממנו שם כלי.

ומקשינו: **אי הכי**, אם כך סוברים רבנן, שבין קבעו ואחר חקקו ובין חקקו ואחר כך קבעו אינו בטל לקרקע, ונחשב כלי גמור, וגבי מים שאובים במקוה הקילו לבטל את הצינור שקבעו ואחר כך חקקו לקרקע, אם כן, **אפילו חקקו ולבסוף קבעו**, נמי היה להם להקל שלא יפסול את המקוה, ויבטל אגב הקרקע.

ומתריצין: **שאני התם**, בצינור שחקקו ואחר כך קבעו, **דאיכא תורת כלי עליו בתלוש**, ועד כדי כך לא רצו רבנן להקל, כי אין לך שאיבה גדולה מזו, הואיל והיה עליו שם כלי קודם שחיברו לקרקע, ואם לא נחשיב צינור זה לכלי, בטלה לגמרי גזירת חכמים גבי מים שאובים.

בעי רב יוסף: מי גשמים שהיו יורדים, **שחשב עליהם** שיועילו להדיח את **האיצטרובילין** — בסיסי הריחיים המחוברים לקרקע, **מהו** — האם אותם גשמים יכשירו לזרעים שבתוך הריחיים?

כי הזרעים שנתלשו מהקרקע אינם מקבלים טומאה עד שיגע בהם אחד משבעת המשקין [יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים] ואז מוכשרים לקבל טומאה. אבל צריך שינתנו על הזרעים בכוונה.

וכל מים שיוורדים על אוכל לרצונו של אדם, נחשבים כמים ששפך בכוונה תחילה, ומים אלו מכשירים את הזרעים לקבל טומאה.

ואף אם המשקה שירד על האוכל היה רק תחילת ירידתו לרצון ולא היה סופו לרצון,

מכשיר הוא את הזרעים לקבל טומאה.

וגם כאן, כיון שירידת הגשמים לצורך האיצטרוביל היה לרצונו, אף על פי שבירידתו אחר כך על הזרעים לא היה לרצונו, הרי זה מכשירן לקבלת טומאה.

אמנם כל זה הוא בתנאי שהאיצטרוביל נחשב כתלוש מן הקרקע, כי רצונו שירדו הגשמים אינו מועיל להכשיר את הזרעים לקבל טומאה אלא אם כן רצה שירדו על דבר התלוש מן הקרקע, כיון שדורשים בתורת כהנים, שאינו נקרא "כי יתן מים על זרע" אלא אם כן רצה שירדו על דבר התלוש.

ואיצטרוביל זה, הוא דבר התלוש ולבסוף חיברו, ויש לדון בו אם נחשב כתלוש או כמחובר לענין זרעים, שאם הוא נחשב כתלוש, רצונו שידיחו הגשמים את האיצטרוביל, מועילה להכשיר את הזרעים שנרטבו מגשמים אלו לקבל טומאה, אבל אם האיצטרוביל נחשב כקרקע, מחשבתו שחשב על הגשמים שידיחו את האיצטרוביל, אינה מחשבה המכשירה את הזרעים.

אליבא דרבי אליעזר דאמר בברייתא לעיל [סה ב]: **כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע** — ולכן מכתשת הקבועה, אף על פי שהיתה חקוקה והיה עליה שם כלי קודם שהיתה מחוברת לקרקע, דינה כקרקע, ונמכרת יחד עם הבית.

לא תיבעי לך, שודאי מחשיב איצטרוביל מחובר לקרקע, שהרי דומה לקרקע יותר ממכתשת. וודאי מחשבתו שחשב על הגשמים שידיחו את האיצטרוביל, אינה

מחשבה המכשירה את הזרעים.

ואין לפרש בדעת רבי אליעזר, כי סובר שהמכתשת הקבועה אין דינה כקרקע, ובכל זאת נמכרת יחד עם הבית מחמת שהמוכר בעין יפה מוכר, שהרי רבי אליעזר אמר את דבריו בלשון "כלל", שכל דבר המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. וגם גבי מדף של נחתומים מצינו שסובר, כי המדף נחשב כקרקע ואינו מקבל טומאה אף אם תיקנו למדף ורק אחר כך חיברו לקרקע.

אם כן לדעת רבי אליעזר האיצטרוביל נחשב בודאי כקרקע.

וגם לדעת רבנן ממדף של נחתומים אין לסתפק, שודאי סוברים באיצטרוביל שהוא תלוש ולבסוף חיברו, שנחשב כתלוש, כמו שהם מחשיבים את המדף כתלוש לענין טומאה אף באופן שקבעו ורק אחר כך תיקנו למדף.

כי תיבעי לך במי יש להסתפק כיצד סובר – אליבא דרבנן החולקים על רבי אליעזר במכתשת קבועה דאמרי: שהמכתשת הקבועה אינו כקרקע, מאי?

האם סברתם במכתשת, משום שסוברים שכל תלוש ולבסוף חיברו נחשב תלוש, ולכן המכתשת הקבועה אינה נכללת במכירת הבית, והוא הדין איצטרוביל לענין הכשר זרעים לטומאה, נחשב תלוש.

[ואף על פי שלדעת רבנן האיצטרוביל נכלל במכירת הבית, אין זה משום שנחשב מחובר לקרקע, שהרי המכתשת היא גם כמו האיצטרוביל – תלוש ולבסוף חיברו, ונחשבת כתלוש, אלא הטעם שהאיצטרוביל נכלל במכירת הבית, משום שעיקר עשייתו לקביעות בקרקע, יותר מאשר המכתשת, לכן נחשב כחלק מהבית לענין מכירת הבית, וכמו שכותלי הבית נחשבים כתלוש לענין הכשר זרעים, ואילו לגבי מכר נחשבים כחלק מן הבית וכקרקע הבית].

או שמא, סברתם של חכמים גבי מכתשת, משום שהמוכר בעין רעה מוכר, אבל לענין הכשר שמא מודים הם לרבי אליעזר שנחשב כקרקע.

לשאלה זו לא נמצאה תשובה, ולכן תיקו, תעמוד השאלה במקומה.

שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטרי לנהרדעא מכתב, ובו כתוב כך: כי אתיא חך איתתא לקמך, כאשר תבוא אשה זו שעמה שלחתי מכתב זה,

אנבה, גבה עבודה מירושת אביה, עישור ^{א-10} **נכסי עשירית מן הנכסים, שבגמרא בכתובות [סח א] מבואר שאם אין אנו יודעים כמה אב זה היה רוצה לתת לבתו לצרכי נישואיה, אנו גובים מהירושה עשירית⁽¹⁾ מנכסי המקרקעין⁽²⁾ לצרכי נישואיה.**

1. דעת הרמב"ם [אישות כ ה] שנוטלת עשירית רק משווי הקרקעות, וכביאור המגיד משנה שם. אבל הרא"ש בכתובות חולק וסובר שנוטלת עשירית מסך כל הירושה, אלא שאינה גובה אלא רק מקרקעות, וכן פסק הטור [אה"ע"ז קיג].

2. הרשב"ם מפרש, שעל אף שתיקנו רבותינו הגאונים לגבות כתובה אפילו מן המטלטלים, וגובים גם מזונות לאשה מן המטלטלים, מכל מקום, כל זה נאמר רק לגבי כתובה ומזונות, אבל פרנסת הבת לנישואיה אינה מתנאי